

Miejsce
na naklejkę

MATERIAŁ ĆWICZENIOWY Z GEOGRAFII

POZIOM ROZSZERZONY

STYCZEŃ 2010

Czas pracy 150 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz ćwiczeniowy zawiera 16 stron (zadania 1 – 35) oraz barwną mapę. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Podczas rozwiązywania zadań możesz korzystać z linijki, lupy i kalkulatora.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
60 punktów

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

KOD
ZDAJĄCEGO

Zadania od 1. do 8. wykonaj na podstawie załączonej barwnej mapy przedstawiającej Park Krajobrazowy Chełmy.

Zadanie 1. (2 pkt)

Oceń prawdziwość stwierdzeń odnoszących się do terenu przedstawionego na mapie, wpisując obok każdego z nich P (zdanie prawdziwe) lub F (zdanie fałszywe).

21 marca w Stanisławowie dzień jest dłuższy niż w Bolkowicach . . . . .

Zimą w Chroślicach dzień jest dłuższy niż w Siedmicy. . . . .

Nowa Wieś Wielka jest położona na północny – wschód od Wąwozu Myśliborskiego. . . . .

W Czernicy Słońce wschodzi wcześniej niż w Muchowie. . . . .

W Muchowie latem Słońce wschodzi po północno- wschodniej stronie widnokregu. . . . .

Zadanie 2. (1 pkt)

Podkreśl wydarzenie, które w przeszłości geologicznej doprowadziło do powstania bazaltów na obszarze przedstawionym na mapie.

- A. Złodowacenie obszaru.
- B. Występowanie na tym obszarze głębokiego morza.
- C. Czynny wulkanizm.
- D. Powstawanie intruzji magmowych.
- E. Zalew płytkiego morza.

Zadanie 3. (1 pkt)

W Parku Krajobrazowym Chełmy można podziwiać ostańce skalne o ciekawych kształtach, niektórym nadano nazwy np. *Kanciasta* lub *Skałka Elfów*.

Podaj nazwę procesu rzeźbotwórczego egzogenicznego, który prowadzi do powstania ostańców skalnych.

Nazwa procesu:.....

Zadanie 4. (2 pkt)

Oblicz średnie nachylenie stoku od szczytu Bazaltowej Góry (pole C3), wzdłuż czerwonego szlaku w kierunku S do punktu, w którym szlak ten przecina drogę lokalną (przy parkingu), położonego na wysokości 300 m n.p.m. Długość szlaku na tym odcinku, zmierzona na mapie wynosi 1,3 cm. Wynik podaj w %. Zapisz obliczenia.

Miejsce na obliczenia:

Średnie nachylenie stoku:.....%

Zadanie 5. (1 pkt)

Oblicz odległość w stopniach pomiędzy równoleżnikiem przechodzącym przez Rezerwat Wąwóz Myśluborski a Zwrotnikiem Kozioróżca. Zapisz obliczenia. Wynik podaj z dokładnością do 01'.

Miejsce na obliczenia:

Odpowiedź:.....

Zadanie 6. (2 pkt)

Pole B2 na załączonej mapie ma powierzchnię $36,58 \text{ cm}^2$.

Oblicz powierzchnię tego pola na mapie w skali 1 : 200 000. Zapisz obliczenia.

Miejsce na obliczenia:

Odpowiedź:.....

Zadanie 7. (2 pkt)

Wymień trzy cele edukacyjne, którym może służyć ścieżka dydaktyczna, rozpoczynająca się i kończąca w Muchowie, wiodąca w kierunku Muchowskich Wzgórz (pola A2/A3).

1. ....
.....
2. ....
.....
3. ....
.....

Zadanie 8. (1 pkt)

Planujesz zorganizowanie dwudniowej wycieczki szkolnej do Parku Krajobrazowego Chełmy.

Wybierz jedną z miejscowości leżących w obrębie Parku Krajobrazowego Chełmy, znajdującą się na załączonej mapie, jako miejsce noclegu. Swój wybór uzasadnij, podając trzy obiekty infrastruktury turystycznej, występujące w wybranej miejscowości.

Nazwa miejscowości: .....

Obiekty infrastruktury turystycznej:

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 9. (2 pkt)

Oblicz współrzędne geograficzne miejscowości, w której 22 czerwca Słońce góruje po południowej stronie nieba na wysokości $38^{\circ}27'$, a czas miejscowy jest większy niż czas uniwersalny (Greenwich) o 2 godziny i 16 minut. Zapisz obliczenia.

Miejsce na obliczenia:

szerokości geograficznej	długości geograficznej

Odpowiedź:

Długość geograficzna $/\lambda/$	
Szerokość geograficzna $/\varphi/$	

Zadanie 10. (2 pkt)

W badaniach geograficznych wykorzystuje się różne sposoby pozyskiwania informacji.

Wymień trzy bezpośrednie metody zbierania informacji, dotyczących problemów degradacji środowiska geograficznego.

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 11. (2 pkt)

Spośród podanych skał wybierz po dwa przykłady skał osadowych: okruchowych, pochodzenia organicznego, pochodzenia chemicznego.

węgiel brunatny, kreda pisząca, gips, bazalt, torf, less, marmur, siarka, ił, glina, gnejs

Skały osadowe okruchowe:

1. ....
2. ....

Skały osadowe pochodzenia organicznego:

1. ....
2. ....

Skały osadowe pochodzenia chemicznego:

1. ....
2. ....

Zadanie 12. (2 pkt)

Rozpoznaj po podanym opisie formy krasowe i wpisz ich nazwy.

1. Miejsce na obszarze krasowym, w którym potok płynący po powierzchni terenu znika pod ziemią, przechodząc w potok podziemny.....
2. Wydłużone, rynienkowate zagłębienia na powierzchni skał podlegających rozpuszczaniu, na ogół występujące grupowo, równoległe do siebie .....

Zadanie 13. (1 pkt)

Przyporządkuj do podanych stref klimatycznych charakterystyczne dla nich typy gleb (A – D).

A. żółtoziemy   B. bielcowe   C. tundrowe   D. szarozziemy

Strefa klimatyczna	Typy gleb
subpolarna	
umiarkowana	
zwrotnikowa	
równikowa	

Zadanie 14. (2 pkt)

Skreśl błędne sformułowania w stwierdzeniach, dotyczących powstawania wiatru fenowego tak, aby otrzymać zdania prawdziwe.

Powietrze wznosi się po stoku **zawietrznym/ dowietrznym** i następuje jego adiabatyczne **ochładzanie/ ocieplanie**. Na pewnej wysokości występuje opad **konwekcyjny/ orograficzny**. Po stoku **dowietrznym/ zawietrznym** powietrze spływa w dół, a jego temperatura **maleje/ wzrasta** o **0,6°C/ 1°C** na każde 100 m różnicy wysokości.

Zadanie 15. (2 pkt)

Przyporządkuj właściwą rzekę (1 – 5) do ustroju rzecznego (A – D) i wpisz do tabeli.

A. ustrój śnieżny	1. Odra
B. ustrój deszczowy równikowy	2. Loara
C. ustrój deszczowy monsunowy	3. Kongo
D. ustrój deszczowo-śnieżny	4. Ganges
	5. Jenisej

A	B	C	D

Zadanie 16. (2 pkt)

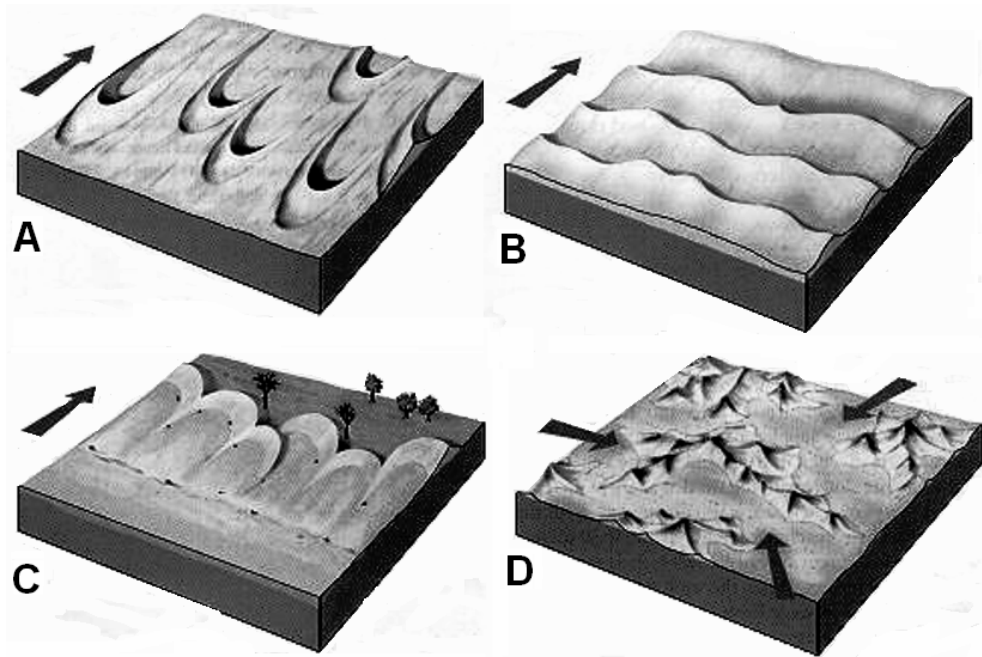
Przyporządkuj formy rzeźby do procesów geologicznych, które doprowadziły do ich powstania i wpisz do tabeli.

Formy rzeźby: grzyb skalny, dolina V-kształtna, klif, delta, wydma, wodospad, jaskinia, dolina U-kształtna.

Proces geologiczny	Forma rzeźby
egzaracja	
akumulacja eoliczna	
abrazja	
korazja	
erozja wsteczna rzeki	
akumulacja rzeczna	

Zadanie 17. (2 pkt)

Rysunki przedstawiają formy eoliczne.

A	B	C	D

Na podstawie: www.encyklopedia.pwn.pl

Przyporządkuj przedstawionym na rysunkach formom eolicznym (A – D) ich nazwy (1 – 5) i wpisz do tabeli.

1. wydmy paraboliczne

2. barchany

3. wydmy poprzeczne

4. wydmy podłużne

5. wydmy gwiaździste

Zadanie 18. (2 pkt)

Akumulacja materiału niesionego przez wiatr doprowadza do powstania różnorodnych form rzeźby, które różnią się kształtem i wielkością.

Wymień trzy czynniki, które wywierają wpływ na intensywność procesów eolicznych.

1. ....
2. ....
3. ....

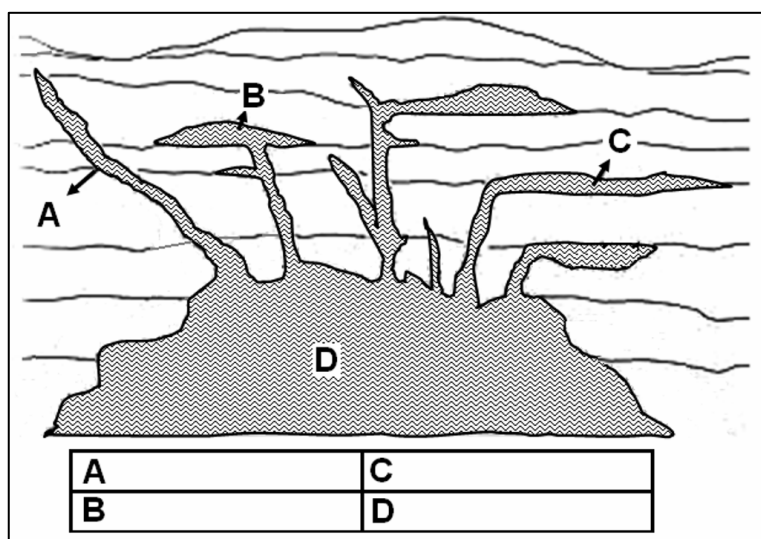
Zadanie 19. (1 pkt)

Obejmuje krzepnięcie magmy w skorupie ziemskiej oraz przemiany skał z nią sąsiadujących. W wyniku intruzji magmy wewnątrz litosfery tworzą się różne formy: lakkolity, batolity lopolity, sille (żyły pokładowe), dajki.

Podaj nazwę opisanego procesu.

Zadanie 20. (2 pkt)

Rysunek przedstawia formy powstałe w efekcie intruzji magmy wewnątrz litosfery.

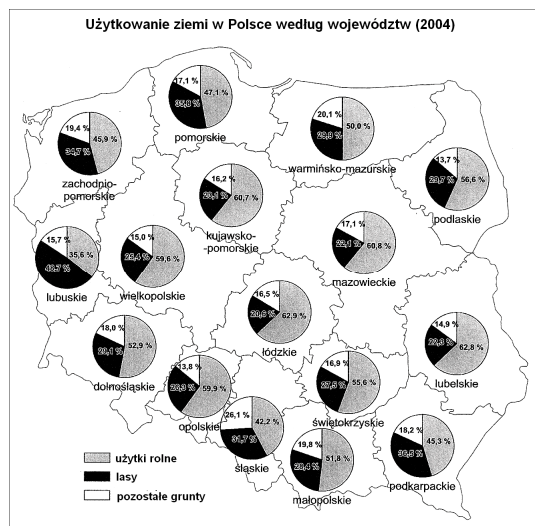

Na podstawie: www.wsip.com.pl

Uzupełnij tabelę pod rysunkiem, przyporządkowując literom A – D odpowiednie nazwy form, wymienione w tekście zadania 19.

Zadanie 21. (1 pkt)

Podaj nazwę metody kartograficznej, którą zastosowano na załączonej mapce do przedstawienia struktury użytkowania ziemi w Polsce według województw.

Nazwa metody kartograficznej:

Źródło: J. Kądziołka, K. Kocimowski, E. Wołonciej,
Świat w liczbach 2006/2007, WSiP 2006.

Zadanie 22. (2 pkt)

Zielona czupryna Ziemi łysieje nie od dzisiaj. Na jednego mieszkańca Ziemi przypada obecnie sześć arów drzew, a więc tylko mała grządka lasu. To zielone poletko niemal z każdym rokiem maleje. W ostatnich 15 latach powierzchnia terenów zalesionych zmniejszała się na świecie o 125 mln ha, a więc o obszar 4-krotnie większy od powierzchni Polski. Sama tylko dżungla amazońska maleje rocznie o 2,5 mln ha.

Źródło: *Łysiejąca planeta*, Ekoświat, nr 3/164 2007; <http://www.ekoswiat.com.pl>

Wymień trzy przyczyny, które powodują zmniejszanie się powierzchni lasów na Ziemi oraz trzy możliwe w przyszłości skutki rabunkowej gospodarki zasobami leśnymi dla środowiska geograficznego.

Przyczyny:

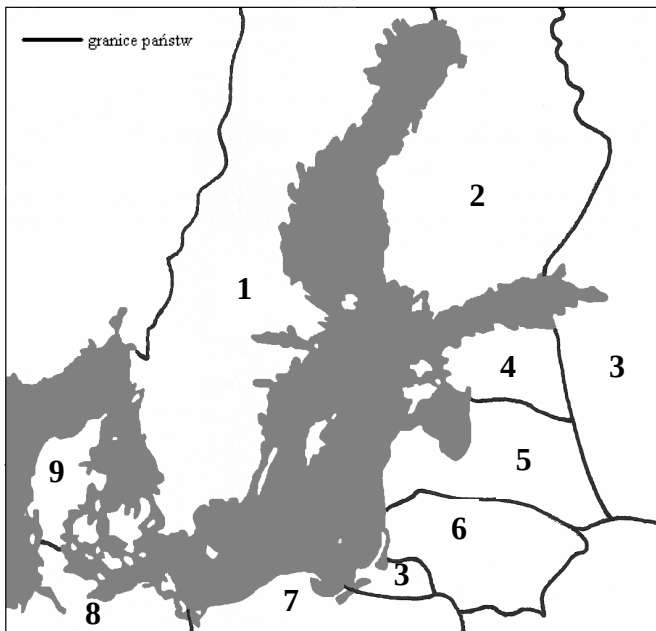
1. ....
2. ....
3. ....

Skutki:

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 23. (2 pkt)

Mapa przedstawia Morze Bałtyckie i państwa nad nim położone.

Cyfra na mapie	Nazwa państwa	Nazwa stolicy
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		

Na podstawie: E. Dudek, J. Wójcik, *Geografia, zeszyt ćwiczeń*, Wydawnictwa Edukacyjne WIKING, Wrocław 2006.

Rozpoznaj państwa nadbałtyckie oznaczone na mapce cyframi 1 – 9. Uzupełnij tabelę wpisując nazwę państwa i jego stolicy.

Zadanie 24. (1 pkt)

Podaj nazwę jednego euroregionu, w ramach którego Polska współpracuje z co najmniej dwoma innymi krajami nadbałtyckimi.

Euroregion:.....

Zadanie 25. (2 pkt)

Podaj trzy przykłady problemów dotyczących Bałtyku lub terenów nadmorskich, które mogą być przedmiotem współpracy krajów w ramach euroregionu wymienionego w zadaniu 24.

1. ....

2. ....

3. ....

Zadanie 26. (2 pkt)

Badania wykazują, że pod dnem Oceanu Arktycznego znajdują się duże złoża ropy naftowej. Ponieważ jest to surowiec nieodnawialny, a jego zasoby w miejscach eksploatacji już wyczerpują się, rozważa się możliwość wydobywania ropy naftowej na obszarach Arktyki. Zainteresowane tymi złożami są następujące kraje: USA, Rosja, Norwegia, Dania i Kanada.

Polecenie wykonaj wykorzystując załączony tekst źródłowy.

Ewentualny wyciek ropy naftowej do wód arktycznych jest mało prawdopodobny, bo firmy wydobywcze stosują coraz skuteczniejsze zabezpieczenia, by uniknąć takiego wypadku. Ale gdyby się wydarzył (np. wskutek zderzenia statku wiertniczego z lodową bryłą), skutki dla przyrody byłyby tragiczne. Ropa zablokowałaby dostęp światła pod wodę. Ptaki unurzane w ropie, próbując oczyścić się, straciłyby tłuszczową osłonę termiczną.

W Arktyce żyje kilkanaście gatunków waleni, zarówno fiszbinowców, jak i zębówców. Fiszbinowce przypływają do Arktyki na kilka miesięcy w roku właśnie po to, aby się najeść. Jedzą na zapas, po czym płyną na południe i tam się rozmnażają. Co do zębówców, ich cechą charakterystyczną jest zmysł echolokacji. Pozbawione go gubią orientację, tak jak człowiek, który nagle stracił wzrok.

Na podstawie: Ł. Kaniewski, *Wojna na biegunie*, Focus 1/2009.

Podaj trzy zagrożenia dla środowiska naturalnego, jakie mogą wystąpić podczas eksploatacji ropy naftowej w Arktyce.

1. ....

.....

2. ....

.....

3. ....

.....

Zadanie 27. (2 pkt)

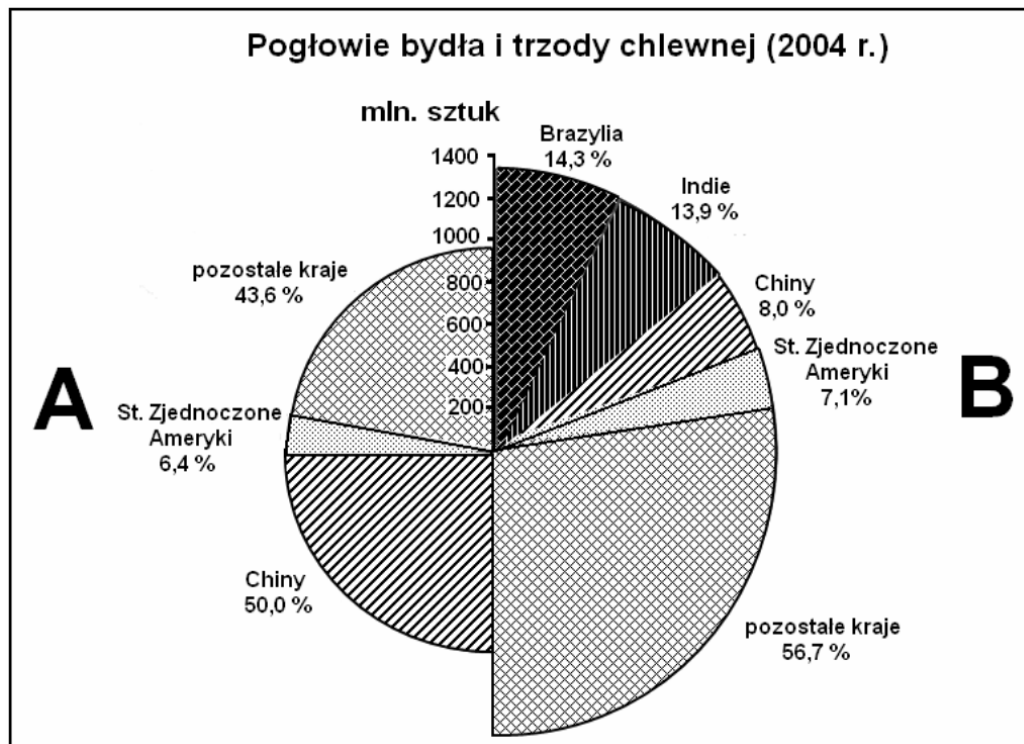
W ostatnim czasie coraz częściej słyszy się o *migracjach klimatycznych*, które dotyczą nie tylko roślin i zwierząt, ale również ludzi. Pojęcie to wiąże się z postępującym na całej kuli ziemskiej efektem cieplarnianym.

Wpisz do tabeli dwa skutki efektu cieplarnianego, które mogą wymusić przemieszczanie się ludności i podaj w nawiązaniu do nich przyczynę tej migracji.

Skutek efektu cieplarnianego	Przyczyna migracji
1.	
2.	

Zadanie 28. (1 pkt)

Diagram kołowy przedstawia światową strukturę pogłowia bydła i trzody chlewnej.

Na podstawie: J. Kądziołka, K. Kocimowski, E. Wołonciej, *Świat w liczbach* 2006/2007, WSiP, 2006.

Rozpoznaj, która strona diagramu (lewa – mniejsza, czy prawa – większa) pokazuje pogłowie bydła, a która pogłowie trzody chlewnej. Przyporządkuj odpowiednio literę A lub literę B.

Pogłowie bydła oznaczono literą: .....

Pogłowie trzody chlewnej oznaczono literą: .....

Zadanie 29. (2 pkt)

Przedstaw dwa problemy (ekologiczne, gospodarcze lub polityczne), występujące w światowym transporcie morskim i do każdego z nich zaproponuj sposób rozwiązania.

1. Problem: .....

Propozycja rozwiązania problemu:

.....
.....
.....
.....

2. Problem: .....

Propozycja rozwiązania problemu:

.....
.....
.....
.....

Zadanie 30. (2 pkt)

Podaj po dwie przyczyny ujemnego przyrostu naturalnego, charakterystyczne dla państw Europy Wschodniej oraz dla państw Europy Zachodniej.

Europa Wschodnia:

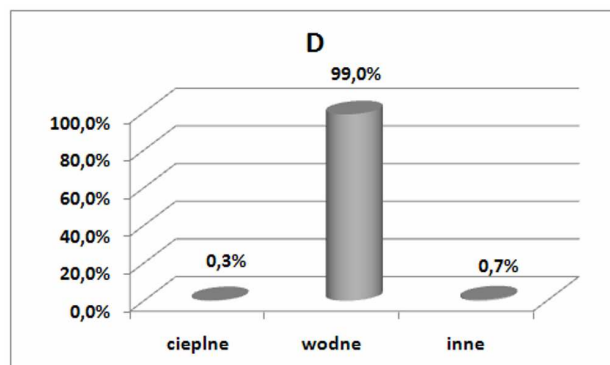
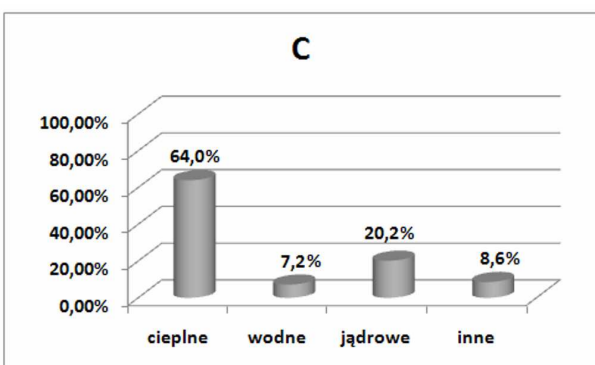
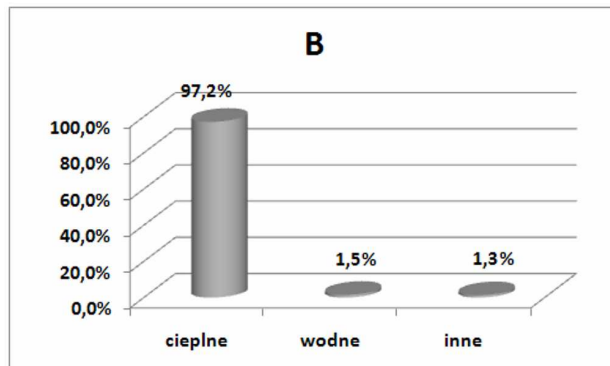
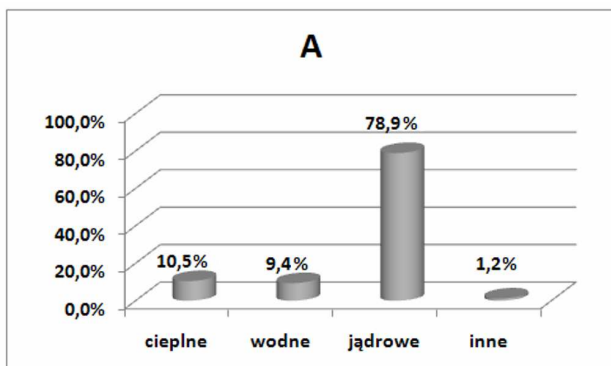
1. ....
.....
2. ....
.....

Europa Zachodnia:

1. ....
.....
2. ....
.....

Zadanie 31.(2 pkt)

Diagramy przedstawiają udział różnych rodzajów elektrowni w produkcji energii elektrycznej w czterech państwach europejskich.

Wykonano na podstawie: *Tablice geograficzne*, Wydawnictwo Adamantan, 2008.

Przyporządkuj do diagramów (A – D) odpowiednią nazwę państwa, wybraną spośród podanych i wpisz ją do tabeli.

Austria, Hiszpania, Francja, Norwegia, Polska,

A	
B	
C	
D	

Zadanie 32. (2 pkt)

W ostatnim czasie wiele kontrowersji wywołała planowana budowa obwodnicy Augustowa, będącej fragmentem drogi międzynarodowej E 67 zwanej *Via Baltica*. Miała ona przebiegać przez cenny przyrodniczo obszar Doliny Rospudy. Przeciw jej budowie protestowali ekolodzy, natomiast na ulicach Augustowa protestowali mieszkańcy tego miasta, którzy żądali obwodnicy.

Przedstaw dwa argumenty popierające budowę obwodnicy Augustowa i dwa argumenty przeciw jej budowie.

Argumenty popierające budowę obwodnicy Augustowa:

1. ....
.....
2. ....
.....

Argumenty przeciw budowie obwodnicy Augustowa:

1. ....
.....
2. ....
.....

Zadanie 33. (2 pkt)

W 2007 r. w Polsce mieszkało 38,2 mln ludności. Współczynnik przyrostu naturalnego wynosił 0,2 ‰. Imigracja wynosiła 9,3 tys., a emigracja 21,0 tys. Dane dotyczą osób przybyłych do Polski na pobyt stały i osoby wymeldowane.

Dane: *Tablice geograficzne*, Wydawnictwo Adamantan, 2008.

Oblicz przyrost naturalny i przyrost rzeczywisty ludności Polski w roku 2007.

Miejsce na obliczenia:

Odpowiedź:

Przyrost naturalny	
Przyrost rzeczywisty	

Zadania 34. i 35. wykonaj na podstawie tekstu, danych zawartych w tabeli i własnej wiedzy.

Głód i niedożywienie dotyka ponad 1mld ludzi na świecie. Z powodu niedożywienia cierpi 25% ludności świata, a 10% głoduje. Rocznie z głodu umiera 10 – 15 mln ludzi. Najczęściej przyjmuje się, że przeciętne dobowe minimum niezbędne człowiekowi to taka ilość pokarmów, która dostarcza 2400 – 2700 kcal i 60 – 80g białka.

**PRZECIĘTNE DZIENNE SPOŻYCIE KALORII I BIAŁKA NA 1 MIESZKAŃCA
W WYBRANYCH KRAJACH ŚWIATA**

Kraje	Wartość energetyczna w kcal	Białko w gramach
Bangladesz	2037	43
Burundi	1946	56
Francja	3593	112
Holandia	3078	92
Indie	2230	55
Irlandia	3952	117
Kenia	2064	56
Nigeria	2114	43
Polska	3426	102
Ruanda	1913	48

Źródło: J. Kądziołka, K. Kocimowski, E. Wołoncej, *Świat w liczbach 2005/2006*, WSiP, Warszawa 2005.

Zadanie 34. (1 pkt)

Spśród państw wymienionych w tabeli wybierz te, które dotyka zjawisko głodu i niedożywienia.

.....

.....

.....

Zadanie 35. (2 pkt)

Podaj trzy propozycje działań zmierzających do zmniejszania głodu na świecie.

1. ....

.....

2. ....

.....

3. ....

.....

BRUDNOPIS